

Γ' ενότητα (Αλλ'ο τοιούτος...των συμπολιτών του"): Το συμπέρασμα του Λασκαράτου για το ήθος του κακού μαθητή προβάλλει έντονα σ'αυτές τις τρεις τελευταίες γραμμές που νοηματικά ξεχωρίζουν από το υπόλοιπο κείμενο και μεταφέρουν ένα διαχρονικό και κάπως προφητικό δίδαγμα/μήνυμα. Συνολικότερα θα λέγαμε ότι ο κακός μαθητής αντιμετωπίζει το σχολείο με ανευθυνότητα, ανωριμότητα, αδιαφορία και έλλειψη σοβαρότητας. Απομακρύνεται από την ουσία της εκπαιδευτικής διαδικασίας που είναι η καλλιέργεια του χαρακτήρα, η ολοκλήρωση της προσωπικότητας και η μόρφωση. Είναι βόλικο γι'αυτόν να θεωρεί πως η μαθητική του ιδιότητα περιορίζεται στην καλοπέραση, την τεμπελιά/φυγοπνία και στην αποφυγή των μαθητικών υποχρεώσεων. Το χειρότερο όμως είναι ότι οι συνέπειες, σύμφωνα με το κείμενο, είναι επώδυνες σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο μετά την ενηλικίωση. Ο νέος αυτός ανατρέφεται χωρίς να αποκτά γνώσεις και παιδεία και κάποια στιγμή φτάνει στο σημείο να είναι πλέον ένας άντρας αγράμματος, ακαλλιέργητος και ανάξιος για οποιαδήποτε εργασία. Δεν προσέφερε οφέλη στον εαυτό του και επομένως δεν προσέφερε οφέλη ούτε και στην κοινωνία. Για την αμάθειά του δεν ευθύνεται η κοινωνία ή οι συνθήκες αλλά η προσωπική του αδιαφορία και σκνηρία, η οποία αντανακλάται και στην κοινωνία μέσα στην οποία ζει. Αυτή θα τον "τιμωρήσει" δείχνοντάς του το σκληρό της πρόσωπο καθώς θα τον περιφρονήσει, θα τον απομονώσει και θα τον συμπεριλάβει στην κατηγορία των αγράμματων, ανυπόληπτων, άβουλων και απαίδευτων πολιτών οι οποίοι δεν έχουν κάτι να προσφέρουν και επιβιώνουν παρασιτικά, χωρίς να μπορούν να κερδίσουν την εκτίμηση των συνανθρώπων τους. Το έμμεσο μήνυμα λοιπόν ολοκληρώνει το στοχασμό του: η παιδεία είναι ο μόνος ασφαλής δρόμος για καταξιωμένη και ευτυχισμένη ζωή.

Γλώσσα-ύφος: Η γλώσσα είναι η καθομιλούμενη δημοτική της εποχής που χρησιμοποιείται από αρκετούς εκπροσώπους της επανησιακής σχολής με ιδιοματισμούς και με τύπους της λόγιας γλώσσας ("καθηγηταί, ως επί το πλείστον"). Απλή, λιτή με λίγα εκφραστικά μέσα/σχήματα λόγου και χωρίς ιδιαίτερη ζωντάνια. Ο συγγραφέας περιγράφει με "ξερό/στεγνό" τρόπο.

Το ύφος σχετίζεται άμεσα με τη γλώσσα. Είναι επιγραμματικό, διδακτικό, σατιρικό και καυστικό. Ο ρυθμός είναι γρήγορος. Αρχικά επιλέγει το α' ενικό πρόσωπο για να δηλώσει τις προθέσεις του και στη συνέχεια το γ' ενικό που είναι και το κατεξοχήν πρόσωπο της αφήγησης και της περιγραφής.

Α' ενότητα ("Εξαιρώ... δεν είναι."): Στο κείμενο περιγράφεται ένας κακός μαθητής σε ό,τι αφορά στη συμπεριφορά του απέναντι στις σχολικές του υποχρεώσεις. Ο Λασκαράτος μπαίνει κατευθείαν στο θέμα χρησιμοποιώντας μια αντίθεση, δηλώνει ότι θα εξαιρέσει και δε θα ασχοληθεί με το φοιτητή Πανεπιστημίου ο οποίος είναι ενήλικος και έχει περισσότερη γνώση και καλύτερη συμπεριφορά. Θα ασχοληθεί με το μαθητή κατώτερων σχολικών βαθμίδων ο οποίος είναι ανεπίδεκτος μαθήσεως και δεν μπορεί να κατανοήσει/εκτιμήσει την αξία του σχολείου και της εκπαίδευσης ("Εξαιρώ... της μαθήσεως").

Αυτός ο μαθητής δείχνει αρνητισμό προς το σχολείο και πηγαίνει εκεί μόνο από συνήθεια! Έχει συνηθίσει να το κάνει από τον καιρό που ήταν νήπιο και μάλιστα όχι επειδή το θέλει πραγματικά αλλά 1. επειδή του επιβάλλεται από τους γονείς του και 2. επειδή βλέπει να κάνουν το ίδιο και τα άλλα παιδιά. Δεν υπάρχει κίνητρο για μάθηση. Είναι γι' αυτόν ένα καταναγκαστικό έργο και γι' αυτό στο σχολείο επιδιώκει στιδήποτε άλλο παρά τη μάθηση ("Πηγαίνει... παρά να μάθει").

Προσεγγίζει τη σχολική αίθουσα, την τάξη ως χώρο συνεργασίας ("συνεταιρισμού") με τους συμμαθητές του, με τους οποίους μοιράζεται τα ίδια αισθήματα και τις ίδιες πεποιθήσεις. Σχεδόν όλοι οι νέοι αυτής της ηλικίας θεωρούν πως οι γιορτές και ό,τι άλλο τους απελευθερώνει "από την αηδία του μαθήματος" φέρνει ευτυχία καθώς σημαίνει μια μικρή παύση από τα μισητά τους μαθήματα, εφόσον υποχρεώνονται και οι καθηγητές να γιορτάζουν και να απέχουν από το εκπαιδευτικό τους έργο. Δεν τους αρκούν όμως αυτά τα μικρά διαλείμματα... έτσι, ακολουθούν μέσα στη σχολική χρονιά οι μεγάλες δεκαπενθήμερες γιορτές των Χριστουγέννων και του Πάσχα και φυσικά η αποχή του καλοκαιριού που διαρκεί πάνω από δύο μήνες!

Σε όλη τη διάρκεια αυτών των διακοπών, ο κακός μαθητής δεν ανοίγει ποτέ βιβλίο, ούτε φυσικά όταν η αποχή από το μάθημα είναι μιας ημέρας γιορτή. Η λογική που υπαγορεύει αυτή τη στάση είναι η εξής: εφόσον μέσω του διαβάσματος δεν έχει ως στόχο την απόκτηση γνώσεων, την πρόοδο και την πνευματική καλλιέργεια αλλά μελετάει μόνο για να μπορέσει να πει μάθημα στον καθηγητή, τότε δεν υπάρχει λόγος να διαβάσει αφού η επόμενη μέρα είναι αργία ("Παρομοίως... δεν είναι").

Β' ενότητα ("Επειδή δε... τον αδικήσανε"): Η σκιαγράφηση του ήθους του συγκεκριμένου μαθητή δε σταματά εδώ αλλά επεκτείνεται και στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζει τις εξετάσεις. Πρωταρχικός και μοναδικός στόχος λοιπόν είναι να πει μάθημα στο δάσκαλο και να περάσει την τάξη. Γι' αυτό θα χρησιμοποιήσει κάθε τέχνασμα και κάθε παράνομο μέσο ("απάτη") ώστε να πετύχει το σκοπό του. Έτσι, την περίοδο των εξετάσεων, ο κακός μαθητής αντί να δείξει θέληση, να βάλει όλες τις δυνάμεις του και να προετοιμαστεί κατάλληλα κάνοντας επαναλήψεις σε όσα έμαθε μέσα στη σχολική χρονιά οικειοποιώντας τα στον εαυτό του και αφομοιώνοντάς τα, επιδεικνύει απάθεια... διαβάζει μόνο εκείνα τα κομμάτια που θεωρεί πιθανά να ζητηθούν στις εξετάσεις και συνεννοείται/συνωμοτεί με τους φίλους του να κάθονται από πίσω του και να τον βοηθούν με τις απαντήσεις των θεμάτων. Νιώθει την ανάγκη να επιβιώσει πάση θυσία και επομένως ακόμα και μια παράνομη διαδικασία καθιερώνεται γι' αυτόν ως νόμιμη. Με τέτοιες μεθόδους ο κακός μαθητής ελπίζει να περάσει την τάξη και αν τελικά αποτύχει, θεωρεί πως αδικήθηκε από τους καθηγητές, όπως αναφέρει καυστικά/ειρωνικά ο Λασκαράτος. Βρίσκει δηλαδή μια συμφέρουσα και βολική λύση, αποφεύγοντας να κάνει την αυτοκριτική του και να παραδεχτεί τα λάθη του. Υιοθετεί μια αρνητική στάση απέναντι στην εκπαίδευση και τους θεσμούς της (μάθημα, καθηγητές, σχολικές εξετάσεις) με μια συμπεριφορά που αγγίζει τα όρια της θρασύτητας, έχοντας πιο πριν εγκαταλείψει κάθε προσπάθεια κατάκτησης της γνώσης.